

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลที่ตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มและการแก้ไขปัญหา โดยรัฐจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองขึ้น โดยมีการสร้างจิตสำนึก ความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านชุมชน ให้เห็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม โดยมีรัฐบาลให้การสนับสนุน เงินกองทุนที่ให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ก็เพื่อให้ประชาชน ได้ใช้เป็นเงินหมุนเวียนในการลงทุนพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ ลดรายจ่าย และเป็นการกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่น พร้อมทั้งมีการเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วยตนเองเพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและเป็น การกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือ คณะกรรมการกองทุนชุมชนเมืองขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการดูแลเงินกองทุนที่ได้รับให้เกิดประโยชน์อย่างทั่วถึงมีความโปร่งใสและยุติธรรม (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544, หน้า 9) กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะประสบผลสำเร็จได้จะต้องประกอบด้วยสิ่งที่สำคัญดังนี้

1. ชาวบ้านมีจิตสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกองทุน
2. ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเองรวมทั้ง เคารพในกติกาที่กำหนดร่วมกัน
3. มีคณะกรรมการที่เป็นคนดี มีความรู้ ประสบการณ์ เสียสละและรับผิดชอบ
4. มีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งการเรียนรู้ร่วมกัน คิดร่วมกัน ทำร่วมกัน ติดตาม ตรวจสอบร่วมกัน และรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม
5. มีความสามัคคีความเอื้ออาทรเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาส

6. มีการประสานความร่วมมือทั้งในด้านการเรียนรู้และกิจกรรมร่วมกันในลักษณะ เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2544, หน้า 15)

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านเขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล โดยรัฐบาล เพื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนและชุมชนเมืองกันเอง ดังนั้น การประเมินกระบวนการปฏิบัติและติดตามงาน (Monitoring and Implementation on Evaluation) ในการดำเนินกิจกรรมของกองทุนนับว่ามีส่วนสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้ทราบผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านเพื่อใช้ในการพัฒนาและตัดสินใจดำเนินการต่อหรือแก้ไขปัญหาคืออุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะดำเนินงาน ด้วยเหตุดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาการประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมืองกรณีศึกษา บ้านเขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด ครั้งนี้ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมืองบ้านเขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการประเมินผลกองทุนหมู่บ้าน/ชุมชนเมืองบ้านเขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพบุคคล จำแนกตาม
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 อายุ
 - 1.3 อาชีพ
 - 1.4 รายได้ต่อเดือน
 - 1.5 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเขาพลู
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการดำเนินงานของกองทุนใน 4 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท
 - 2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า
 - 2.3 ด้านปัจจัยดำเนินงาน

2.4 ด้านปัจจัยผลผลิต

ขอบเขตด้านพื้นที่: การวิจัยในครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด จำนวน 113 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา: ในการวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยและเก็บข้อมูลในช่วงวันที่ 1 มีนาคม - 30 ธันวาคม 2554

นิยามศัพท์เฉพาะ

การประเมินผล หมายถึง การใช้เทคนิคในทางการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการว่าบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับใด

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดให้เป็นหมู่บ้านตามระเบียบคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

การประเมินผลกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง การใช้เทคนิคในทางการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของกองทุนหมู่บ้านเขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด เพื่อตรวจสอบว่าบรรลุวัตถุประสงค์ในระดับใด ซึ่งประเมินโดยใช้กรอบแนวทางตามรูปแบบ CIPP Model ของ สตีฟเฟลบีม (Stufflebeam, 1983) มีรูปแบบการประเมิน 4 ด้านดังนี้

1. **สภาพแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อม (Context)** หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของบริบทหรือสภาพแวดล้อมของกองทุนที่ประกอบด้วยความชัดเจนของนโยบาย วัตถุประสงค์ของกองทุน ความซับซ้อนของกองทุน และความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2. **ปัจจัยนำเข้า (Input)** หมายถึง การประเมินความพร้อมของสิ่งต่าง ๆ ที่นำเข้ามาร่วมในการดำเนินงานกองทุน ประกอบด้วย ความเพียงพอของงบประมาณ ความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือ และความสามารถในการบริหารงานของคณะทำงานกองทุน

3. **กระบวนการดำเนินงาน (Process)** หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานกองทุน ประกอบด้วย การกำหนดแผนการปฏิบัติงาน การกำหนดโครงสร้างและผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน การจัดลำดับขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานการอำนวยความสะดวกและการติดตามประเมินผลกองทุน

4. **ผลผลิต (Product)** หมายถึง การประเมินความเหมาะสมของผลผลิต ของโครงการ ประกอบด้วย ประโยชน์โดยรวมที่ชุมชนได้รับ การสร้างงานและอาชีพที่ยั่งยืนและพึงพอใจ

หมู่บ้าน หมายความว่า หมู่บ้านบ้านเขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

ชุมชนเมือง หมายความว่า ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาลในเขตปกครองท้องที่พิเศษและชุมชนอื่น ทั้งนี้ การกำหนดว่าชุมชนใดเป็นชุมชนเมืองให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
อนุกรรมการสนับสนุน หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

อนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดหรือกรุงเทพมหานคร

อนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอหรือเขต

คณะกรรมการกองทุน หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านเขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

กรรมการกองทุน หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านเขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายความว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน (นับรวมรายได้ของทุกคนในครัวเรือน)

การติดตามประเมินผลกองทุน หมายถึง การติดตามประเมินผลการดำเนินงานกองทุน โดยมีแผนการกำกับติดตามผลการดำเนินกองทุนที่ชัดเจน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านเขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด
2. สามารถนำผลที่ได้รับไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านเขาพลู หมู่ที่ 8 ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด จังหวัดตราด และเป็นแนวทางการดำเนินงานให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหมู่บ้านอื่น ๆ